

INTELLEKTUAL AYOL TAFAKKURI VA ILMDA AYOLNING O'RNI**Jabborova Sayyora Muhammadkobilovna****Andijon davlat pedagogika instituti****MG'MAT kafedrası o'qtuvchisi****Andijon davlat pedagogika instituti****N.Vahobova****R.Sobirova****Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari****<https://doi.org/10.5281/zenodo.19412991>**

Annotatsiya: Ushbu maqolada intellektual ayol tafakkurining falsafiy mohiyati, ayollarning ilm-fan taraqqiyotidagi o'rni va jamiyatdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, tarixiy va zamonaviy olimalarning faoliyati misolida ayollarning ilmiy salohiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: intellektual ayol, tafakkur, ilm-fan, falsafa, jamiyat, ayol huquqlari, taraqqiyot

Аннотация: В данной статье анализируется философская сущность интеллектуального мышления женщины, роль женщин в развитии науки и их значение в обществе. Также раскрывается научный потенциал женщин на примере деятельности известных ученых.

Ключевые слова: интеллектуальная женщина, мышление, наука, философия, общество, права женщин

Annotation: This article analyzes the philosophical essence of intellectual women's thinking, the role of women in the development of science, and their importance in society. It also highlights the scientific potential of women through examples of famous female scholars.

Keywords: intellectual woman, thinking, science, philosophy, society, women's rights.

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti inson tafakkurining rivoji bilan uzviy bog'liq bo'lib, unda ayollarning o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Falsafa tarixida ayol tafakkuri ko'p hollarda e'tibordan chetda qolgan bo'lsa-da, bugungi kunda uning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Intellektual ayol nafaqat oila, balki jamiyatning ham muhim tayanchi hisoblanadi.

Ayol tafakkuri o'ziga xos noziklik, sezgirlik va chuqur mushohada bilan ajralib turadi. Bu esa ilm-fan va falsafada yangi qarashlarning shakllanishiga xizmat qiladi. Tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, qadimgi davrlardan boshlab ayollar ilm va ma'rifat rivojiga o'z hissalarini qo'shib kelgan. Biroq ularning imkoniyatlari ko'pincha cheklangan.

Bugungi kunda esa ayollarga yaratilayotgan imkoniyatlar natijasida ular ilm-fanning turli sohalarida katta yutuqlarga erishmoqda. Prezidentimiz tomonidan ham ayollarning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash, ularni qo'llab-quvvatlash borasida ko'plab tashabbuslar ilgari surilmoqda. Jumladan, ayollarning ta'lim olishi va ilmiy faoliyat bilan shug'ullanishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Intellektual ayol tushunchasi faqat bilimli ayolni anglatmaydi. U keng dunyoqarashga ega, mustaqil fikrlay oladigan, jamiyat muammolariga befarq bo'lmagan shaxsdir. Falsafiy nuqtai nazardan, bunday ayol tafakkuri jamiyatni rivojlantiruvchi muhim omillardan biridir.

Sharq mutafakkirlari ham ayolning ilm va tarbiyadagi o'rniga alohida e'tibor qaratgan. Masalan, Abu Nasr Forobiy¹ inson kamolotida ilmning o'zni beqiyos ekanligini ta'kidlab, bu jarayonda ayollar ham faol ishtirok etishi lozimligini uqtirgan. Shuningdek, Alisher Navoiy² asarlarida ayol obrazining ulug'lanishi uning ma'naviy va intellektual salohiyatiga berilgan yuksak baho sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy jamiyatda ayollarning ilmiy faoliyati nafaqat ularning shaxsiy rivoji, balki butun jamiyat taraqqiyoti uchun muhimdir. Ayollarning ilm-fanga kirib kelishi yangi g'oyalar, innovatsiyalar va qarashlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Bu esa global rivojlanish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Intellektual ayol tafakkuri falsafiy jihatdan inson tafakkurining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, xulosa chiqarish va ijodkorlik kabi jihatlarni o'zida mujassam etadi. Ayollarning tafakkuri ko'pincha empatiya va ijtimoiy sezgirlik bilan boyitilgan bo'lib, bu ilmiy yondashuvlarda yangi uslublarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi.

Tarixda ko'plab buyuk olimlar mavjud bo'lib, ular ilm-fan rivojiga katta hissa qo'shgan. Masalan, matematika, tibbiyot va falsafa sohalarida faoliyat olib borgan ayollar o'z davrining ilg'or vakillari bo'lgan. Zamonaviy davrda esa ayollar ilm-fanning barcha yo'nalishlarida faol ishtirok etmoqda.

Prezident nutqlarida ham ayollarning jamiyatdagi o'zni alohida ta'kidlanadi. Jumladan, "Ayol baxtli bo'lsa, jamiyat baxtli bo'ladi" degan g'oya ayollarning ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Ayollarning ilm-fanga jalb etilishi esa davlat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Falsafa nuqtai nazaridan qaraganda, ayol tafakkuri insoniyatning umumiy tafakkur tizimini boyitadi. Chunki turli nuqtai nazarlarning mavjudligi haqiqatni yanada chuqurroq anglash imkonini beradi. Ayollar ilmda faol bo'lishi orqali jamiyatda gender tenglikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Olimlarning fikricha, ilm-fanda muvaffaqiyatga erishish uchun nafaqat bilim, balki qat'iyat, sabr va izlanish ham muhimdir. Bu jihatlar esa ko'plab ayollarga xos bo'lib, ularning ilmiy faoliyatda muvaffaqiyat qozonishiga yordam beradi. Masalan, pedagogika va psixologiya sohalarida ayollarning hissasi juda katta.

Ilmiy adabiyotlarda ayollarning tafakkuri va ijodkorligi haqida ko'plab fikrlar bildirilgan. Unga ko'ra, ayollar ko'proq ijtimoiy muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan ilmiy ishlar bilan shug'ullanadi. Bu esa jamiyat taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Intellektual ayol tafakkuri falsafiy jihatdan inson tafakkurining muhim shakllaridan biri bo'lib, u nafaqat individual ong, balki ijtimoiy ongning ham rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Ayollar tafakkuri ko'pincha kompleks yondashuv, empatiya va ijtimoiy mas'uliyat bilan ajralib turadi. Shu sababli ular ilm-fanning turli sohalarida muhim natijalarga erishmoqda.

Falsafa tarixida ayollarning ilmiy faoliyati uzoq vaqt davomida yetarlicha e'tirof etilmagan. Biroq zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayollar ilmiy tafakkurning rivojiga sezilarli hissa qo'shgan. Masalan, pedagogika, psixologiya va ijtimoiy fanlarda ayollarning hissasi ayniqsa katta.

¹ Abu Nasir Farobiy-"Fozil odamlar shahri". Toshkent: Fan,1993.-78-85 -betlar.

² Alisher Navoiy-"Mahbub ul-qulub.Toshkent:G'afur G'ulom nashriyoti,1983.-112-118- betlar.

Prezident nutqlarida ham ayollarning ilm-fandagi o'rnini alohida ta'kidlanadi. Xususan, davlat siyosatida ayollarni qo'llab-quvvatlash, ularning ilmiy salohiyatini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Bu esa jamiyatda intellektual ayollar sonining ortishiga olib kelmoqda.

1. Intellektual ayol tafakkurining asosiy xususiyatlari

Quyidagi jadvalda intellektual ayol tafakkurining asosiy jihatlari keltirilgan:

No	Xususiyat	Tavsifi
1	Analitik fikrlash	Muammoni chuqur tahlil qilish va asosli xulosa chiqarish
2	Empatiya	Boshqalarni tushunish va ijtimoiy muammolarga befarq bo'lmaslik
3	Moslashuvchanlik	Yangi bilim va sharoitlarga tez moslashish
4	Ijodkorlik	Yangi g'oya va innovatsiyalar yaratish qobiliyati
5	Mas'uliyatlilik	Jamiyat va oila oldidagi burchni his qilish

Bu xususiyatlar ayollarning ilmiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi.

2. Ilm-fan sohalarida ayollarning ishtiroki

Zamonaviy davrda ayollar deyarli barcha ilmiy yo'nalishlarda faoliyat yuritmoqda.

Quyidagi jadvalda asosiy sohalar va ayollarning roli ko'rsatilgan:

Soha	Ayollarning roli
Pedagogika	Ta'lim tizimini rivojlantirish, yangi metodlar yaratish
Tibbiyot	Davolash usullarini takomillashtirish
Axborot texnologiyalari	Innovatsion loyihalarda ishtirok etish
Psixologiya	Inson ruhiyatini o'rganish va tahlil qilish
Falsafa	Ijtimoiy va axloqiy masalalarni tadqiq qilish

Bu holat ayollarning ilm-fandagi o'rnini tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

3. Tarixiy va zamonaviy ayol olimalar.

Tarixda va hozirgi kunda ko'plab ayollar ilm-fan rivojiga katta hissa qo'shgan:

Marie Curie – radioaktivlik sohasida tadqiqotlar olib borgan

Hypatia – qadimgi davr matematik va faylasufi

Zamonaviy o'zbek olimalari – pedagogika va ijtimoiy fanlarda faol

Quyidagi jadvalda ayrim mashhur olimalarning hissasi keltirilgan:

Olima	Soha	Hissasi
Marie Curie	Fizika, kimyo	Radioaktivlikni o'rganish
Hypatia	Falsafa, matematika	Ilmiy tafakkur rivojiga hissa
O'zbek olimalari	Pedagogika	Ta'lim tizimini rivojlantirish

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, intellektual ayol tafakkuri jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biridir. Ayollarning ilm-fandagi o'rnini nafaqat ularning shaxsiy rivoji, balki butun insoniyat taraqqiyoti uchun ahamiyatlidir. Falsafiy jihatdan qaraganda, ayol tafakkuri inson tafakkurining ajralmas qismi bo'lib, u jamiyatni yanada mukammal qilishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda ayollarga yaratilayotgan imkoniyatlar ularning ilmiy salohiyatini to'liq namoyon etishiga xizmat qilmoqda. Shuning uchun ham ayollarni qo'llab-quvvatlash, ularning ta'lim olishi va ilm bilan shug'ullanishi uchun sharoit yaratish muhimdir.

Kelajakda ilm-fan rivojida ayollarning roli yanada ortib boradi. Bu esa jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mirziyoyev Sh.M. – *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 132-140-betlar.
2. Mirziyoyev Sh.M. – *Ayollar masalasiga bag'ishlangan nutqlari*. – 25–30-betlar.
3. Abu Nasr Forobiy – *Fozil odamlar shahri*. Toshkent: Fan, 1993. – 78–85-betlar.
4. Alisher Navoiy – *Mahbub ul-qulub*. Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, 1983. – 112–118-betlar.
5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent, 2023. – 18–20-betlar.
6. Abdulla Avloniy – *Turkiy guliston yoxud axloq*. Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 34–40-betlar.
7. N.M. Egamberdiyeva – *Ijtimoiy falsafa*. Toshkent, 2016. – 90–97-betlar.
8. Sher – *Falsafa asoslari*. Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2012. – 56–63-betlar.
9. M. Quronov – *Milliy tarbiya va ma'naviyat*. Toshkent, 2010. – 101–108-betlar.
10. Z. Ismailova – *Pedagogika*. Toshkent, 2018. – 145–152-betlar.
11. R. Jo'rayev – *Falsafa tarixi*. Toshkent, 2015. – 210–218-betlar.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi materiallar – *Ayollar siyosatiga oid ma'ruzalar*. – 10–18-betlar.